

LIJEČENJE I ULJEPŠAVANJE ŽENE U PRAVNIM RJEŠENJIMA EVROPSKOG VIJEĆA ZA FETVE I ISTRAŽIVANJA: Stavovi savremenih islamskih učenjaka

Ahmed HATUNIĆ
hatunicahmed@hotmail.com

SAŽETAK: U narednim redovima putem pravnih rješenja Evropskog vijeća za fetve i istraživanja, odluka drugih akademija islamskog prava i stavova savremenih islamskih učenjaka rasvijetlit ćemo pitanja liječenja žena kod ljekara muškarca, estetskih operacija na tijelu muškaraca i žena kao i stavove islamskih učenjaka o uljepšavanju lica žena pomoću savremenih sredstava koja su na bosanskome jeziku označena kao "šminka". Radi se o gotovo svakodnevnim dilemama pred kojima stoje muslimanske porodice, naročito njeni ženski članovi, pa ih je iz ugla islamskoga prava potrebno dodatno razjasniti.

Ključne riječi: islamsko pravo, Evropsko vijeće za fetve i istraživanja, akademije islamskog prava, islamski učenjaci, muslimanka, liječenje, estetska hirurgija, uljepšavanje, šminkanje

Uvod

Evropsko vijeće za fetve i istraživanja (EVFI)¹ formirano je po ugledu na druga vijeća i akademije islamskoga prava u svijetu, a kao odgovor na mnogobrojne dileme i zapitanosti muslimana koji žive u Evropi, sa

zadatkom da na osnovu šerijatsko-pravnih argumenata, iskustava i metodologije drugih vijeća sa sličnom ulogom dadne prihvatljive i utemeljene odgovore na probleme s kojima se suočavaju muslimanske manjine. Osnivačka sjednica EVFI održana je

u Londonu od 29. do 30. marta 1997, uz prisustvo više od petnaest islamskih učenjaka, a na poziv Federacije islamskih organizacija u Evropi (Federation of Islamic Organizations in Europe – FIOE).² Za prvog predsjednika EVFI izabran je ugledni muslimanski

¹ U nastavku rada koristit ćemo skraćenicu EVFI ili Vijeće, što će se odnositi na Evropsko vijeće za fetve i istraživanja.

² Federacija islamskih organizacija u Evropi (Federation of Islamic Organizations in Europe – FIOE) jeste islamska organizacija kulture koja objedinjava stotine islamskih kulturnih organizacija – članica, raspoređenih u 28 evropskih

država. Politika organizacije zasniva se na međusobnoj moderaciji i balansu između organizacija – članica u skladu s tolerancijom islama. FIOE osnovana je u Velikoj Britaniji 1989. kao prirodni ishod koji je proizašao iz razvoja islamskog djelovanja u Evropi usmjerenog prema ujedinjavanju muslimana i sprečavanju njihove fragmentacije u

Evropi. Za kratko vrijeme ostvarila je niz pozitivnih rezultata, od kojih su najvažniji ujedinjavanje političkog diskursa muslimana u Evropi i prihvatanje ideje uspostavljanja islama kao suštinskog i pozitivnog elementa u evropskom životu. (Zvanična web stranica Federacije islamskih organizacija u Evropi, <http://fioe.org/arhttp://fioe.org/ar>.)

učenjak i pravni autoritet dr. Jusuf el-Karadavi, koji je na toj poziciji ostao više od dvadeset godina, sve do 2018, kada se povukao iz zdravstvenih razloga. Nakon njega, prvo kao vršilac dužnosti, a potom predsjednik EVFI jeste ugledni islamski učenjak dr. Suhajb Hasan Abdulgaffar.

EVFI je od 1997. do 2024. godine održalo 35 redovnih i nekoliko tematskih zasjedanja u različitim dijelovima Evrope, raspravljajući o brojnim važnim pitanjima. Tokom tih zasjedanja prezentirane su brojne studije i istraživanja te dati odgovori na mnoga pitanja koja su Vijeću uputili pojedinci ili institucije iz različitih evropskih zemalja. U temeljnom dokumentu Vijeća, njegovom statutu, predviđeno je da će Vijeće jedanput godišnje održavati svoje redovne sjednice na kojima će se raspravljati o podnesenim studijama iz različitih tematskih oblasti koje se tiču muslimana Evrope i davati odgovore na pitanja koja zahtijevaju kolektivni odgovor, u čemu je EVFI tokom svoga postojanja i djelovanja marljivo istrajavalo. U narednim redovima bavit ćemo se pitanjima liječenja žena kod lekara muškarca, estetskih operacija na tijelu muškaraca i žena kao i stavovima islamskih učenjaka o uljepšavanju lica žena pomoću savremenih sredstava koja su na bosanskome jeziku označena kao "šminka". Radi se o važnim pitanjima za muslimanske porodice, a naročito njene ženske članove, pa ih je iz ugla islamskoga prava potrebno dodatno razjasniti, što ćemo učiniti putem pravnih rješenja EVFI, odluka drugih akademija islamskog prava u svijetu i stavova savremenih islamskih učenjaka koji su tretirali ta pitanja.

Međusobno liječenje muškaraca i žena

Vijeće je o liječenju i uljepšavanju žene na svom 17. redovnom zasjedanju 2007. godine donijelo fetvu (El-Karadavi, 2013:312) pod naslovom "Pravo na otkrivanje žene radi liječenja", u kojoj je odgovoreno na pitanje žene čiji je stomak nakon

poroda ostao uvećan, pa joj je rečeno da će se vratiti u prirodno stanje nakon određenog vremenskog perioda, ali se to nije desilo. Nakon ponovnog ljekarskog razmatranja odlučeno je da medicinska sestra treba masirati zonu njenog stomaka, pa se postavlja pitanje da li je takvo liječenje dozvoljeno budući da može dovesti do otkrivanja stidnog mjesta (*al-ʿawra*).

Vijeće je odgovorilo da je takvo liječenje dozvoljeno i onda kada se pritom otkriju neki stidni dijelovi tijela, jer to nalaže potreba. U osnovi, obavezno je da se čuvamo od otkrivanja stidnih mjesta onoliko koliko je to moguće. Ostanak trbuha u nadutom stanju nakon poroda nije ugodna pojava, stoga se njegovo liječenje, da bi se doveo u prirodno i normalno stanje, smatra zakonitim činom. Vijeće svoj stav zasniva na stanovištu većine islamskih učenjaka (*al-ğumhūr*) koji nalaže da je stidno mjesto žene, u odnosu žene prema ženi, tjelesno područje od pupka do koljena. Drugi stav učenjaka nalaže da stidno mjesto žene u odnosu na drugu ženu obuhvata samo spolni organ i područje anusa. Iz oba ova stava proizlazi dozvoljenost navedenog i sličnog liječenja, bez ikakvog grijeha. Nema nikakvoga grijeha u tome da to liječenje obavlja medicinska sestra nemuslimanka, jer je preovladavajući stav u šerijatskom pravu da je stidno mjesto muslimanke u odnosu na nemuslimanku kao stidno mjesto muslimanke u odnosu na muslimanku.

Vijeće je na ovu temu, na svom 24. redovnom zasjedanju 2014. godine donijelo rezoluciju (Rezolucija, 24/6, 2014) pod naslovom "Međusobno liječenje muškarca i žene", u kojoj je zaključilo:

- Liječenje muslimana kod nemuslimana je u osnovi dozvoljeno, onda kada za to postoji potreba.
- U situaciji kada je ljekar muškarac, a bolesnik žena ili obrnuto, Vijeće preporučuje da se čuvaju od zabranjenog osamljivanja, da se pridržavaju pravila

stida, i da izbjegavaju zabranjeno razgolićavanje, vodeći računa o pravilima prilikom susreta muškaraca i žena.

O ovom pitanju postoji saglasnost savremenih muslimanskih učenjaka. Ibn Baz smatra dozvoljenim da se žena liječi kod lekara muškarca i da se muškarac liječi kod žene lekara onda kada nema nikoga drugog ili nema lekara istoga spola koji to može na kvalitetan način obaviti (Bin Baz, fetva, br. 15338).

Akademija islamskog prava (*Al-Mağma ʿal-fiqh al-islāmī*) pri Rabita organizaciji u Mekki (*Rabiṭa al-ʿalam al-islāmī*) smatra da je dozvoljeno odstupiti od šerijatskopravne osnove zabrane otkrivanja intimnih dijelova tijela žene zbog ljekarskog pregleda ili liječenja u onoj mjeri u kojoj je to potrebno i od strane lekara žene muslimanke, koja je specijalista u određenoj medicinskoj oblasti. Ukoliko nje nema, pregled ili liječenje će obaviti ljekar žena nemuslimanka, a ukoliko je ne bude bilo, taj posao će obaviti ljekar musliman. Ukoliko ne bude postojao ljekar musliman, koji može obaviti pregled ili liječenje, obavit će ga ljekar muškarac nemusliman. U ovom i svim drugim slučajevima liječenja, intimna mjesta žene će se otkriti u mjeri u kojoj to bude potrebno (Rezolucija, br. 8/14/1995).

Spomenuti stavovi Akademije iz Mekke u cijelosti su preuzeti iz odluka Akademije šerijatskog prava (*Mağma ʿal-fiqh al-islāmī al-duwālī*) pri Organizaciji islamske konferencije (*Munazzama al-muʿtamar al-islāmī*) u Džidi, koja je o ovom pitanju zauzela već spomenute stavove, uz istovjetan poredak i ograničenja (Rezolucija, br. 81/8/12, 1993).

Egipatsko muftijstvo se u svojoj fetvi očitovalo o dozvoljenosti odlaska žena ljekarki nemuslimanki kršćanki, čak i kada je u pitanju ginekološki pregled ili ljekaru muškarcu muslimanu onda kada nema kvalificiranih žena koje su u svome poslu pouzdane (Fetva, 2898/20.4.2014).

Fetva El-Ezhera iz 1957. godine je nalagala dozvolu da se porod žene

obavlja posredstvom ljekara muškarca onda kada nije moguće da to obavi žena iz bilo kojeg razloga, jer zabranjene stvari u nuždi postaju dozvoljene, kako nalaže poznato fikhsko pravilo (Hasan Me'mun, 1957).

Generalni sekretarijat za naučno istraživanje i fetve Kraljevine Saudijske Arabije (Al-Riāsa al- 'amma li al-buḥūt al- 'ilmiyya wa al-iftā') smatra dozvoljenim da ženu liječi ljekar muškarac onda kada nema kvalificiranih i stručnih ljekara žena, koje bi kvalitetno obavile taj posao. Svoj stav argumentiraju šerijatskim pravilom da zabranjene stvari u nuždi postaju dozvoljene, uz opasku da je ono što je u nuždi dozvoljeno ograničeno veličinom nužde i nije dozvoljeno širiti opseg dozvoljenoga u mjeri koja prelazi potrebu (Fetva, Alu Šejh, br. 5093).

Savremeni učenjak Muhammed Salah el-Munedžždžid smatra da prednost u liječenju muslimanke ima ljekarka muslimanka, zatim ljekarka nemuslimanka, zatim ljekar musliman, a potom ljekar nemusliman, zbog potrebe koja to nalaže, s tim da je dozvola ograničena veličinom potrebe i ne treba je prelaziti (El-Munedžždžid, 241/22).

EVFI prihvata u svojim odlukama mogućnost da se muškarci i žene međusobno liječe bez navođenja posebnih objašnjenja i detalja vezanih za ovu temu, osim da se sve to odvija uz izbjegavanje osamljivanja i bespotrebnog razgolićavanja i poštovanje drugih pravila prilikom susreta muškaraca i žena.

Estetska hirurgija

EVFI je, baveći se pitanjem operacija za uljepšavanja dijelova tijela, na svojoj 24. redovnoj sjednici 2014. donijelo rezoluciju (Rezolucija, br. 7/24, 2014) pod naslovom "Operacije uljepšavanja tijela", u kojoj je donijelo zaključke:

- a) Vijeće smatra da se u okviru "intencija šerijatskog prava (*al-maqāṣid*)" u širem smislu te riječi ubraja vođenje računa

o ljepoti i korištenju ukrasa, shodno riječima Uzvišenog Allaha: *Mi čovjeka stvaramo u skladu najljepšem* (Et-Tin, 4); *Reci: "Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?" Reci: "Ona su za vjernike na ovome svijetu, a na onome svijetu su samo za njih."* *Eto, tako Mi podrobno izlažemo dokaze ljudima koji znaju* (El-'Araf, 32).

- b) Preovladavajuće mišljenje kod većine komentatora Kur'ana o riječima Uzvišenog: *Sigurno ću im narediti pa će stvorenja Allahova mijenjati* (En-Nisa, 119), jeste da se pod njima podrazumijevaju promjene u Allahovoj vjeri i promjene zdrave prirode, poput promjene muškog ili ženskog spola.
- c) Vijeće i u ovom slučaju naglašava pravilo: Nužda zakon mijenja, odnosno nužne situacije dozvoljavaju zabranjene stvari (*al-ḍarūrāt tubīḥu al-maḥzūrāt*). Potrebe za liječenjem, bilo da se radi o općem ili posebnom liječenju, podižu se na razinu nužde, osim onda kada postoji poseban tekst koji nalaže drugačije gledište.
- d) Zaključci u vezi s operacijama za uljepšavanje tijela:
 - Operacije za uljepšavanje tijela koje imaju za cilj liječenje radi vraćanja tijela ili jednog njegovog dijela u oblik koji je imalo prije nakaženja, oštećenja ili gubitka, zakonite su i dozvoljene, bez ikakvog razilaženja među islamskim učenjacima.
 - Operacije za uljepšavanje tijela koje imaju za cilj liječenje radi vraćanja tijela u njegov prirodni oblik, kao kada se čovjek rodi s nekim viškom u određenom organu, ili nekim nedostatkom u njemu, slijepljenim prstima i slično, također su zakonite i dozvoljene. Vijeće smatra

da ove dvije vrste operacija mogu biti preporučene ili čak uzdignute na nivo obaveznosti prema veličini nužde ili potrebe koja ih nalaže.

- Operacije za uljepšavanje tijela koje imaju za cilj dovođenje tijela ili organa u umjereno stanje, poput situacije kada je jedan dio tijela ili organ izvan običnog umjerenog izgleda, što u čovjeku izaziva stid pred ljudima, ulaze u okvire intencija Šerijata za dozvoljeno uljepšavanje, koje se u načelu uzimaju u obzir u šerijatskom pravu i one su samim time zakonite. Primjeri za to su: uljepšavanje velikog nosa koji je izvan normalnih okvira i njegovo vraćanje u prirodno stanje, isisavanje nagomilane krvi iz tijela koje može biti rezultat bolesti ili to ne mora biti, ispravljanje zuba ili njihovo presađivanje.
- Vijeće smatra da operacije za uljepšavanje tijela, kojima je cilj promjena zdrave prirode čovjeka, prema kojoj je Uzvišeni stvorio ljude (poput promjene spola iz muškog u ženski i obrnuto) zabranjene su (*al-ḥarām*), osim u slučaju kada se radi o dvospolnoj osobi (*al-ḥunṭā*), za koju su ljekari konstatali da je bliža muškom ili ženskom spolu, pa je stoga dozvoljeno vratiti je u stanje kojem je bliža.
- U zabranu spada i pretjerivanje u operacijama uljepšavanja, kojima se žele promijeniti organi, poput istanjanja nosa i sl.
- Vijeće preporučuje da se prilikom izvršavanja operacija za uljepšavanje tijela ili organa vodi računa o Šerijatom mjerodavnim normama i preporukama prilikom liječenja (Rezolucija, br. 7/24, 2014).

EVFI je u prethodnoj rezoluciji objasnio islamski stav o operaciji za uljepšavanje tijela, praveći razliku između hirurškog zahvata za kojim postoji stvarna potreba i onoga za kojim nema nikakve potrebe i koji se čini samo iz razloga da bi se tijelo učinilo mlađim, ljepšim i privlačnijim za onoga ko ga gleda. Stvarna potreba podrazumijeva hirurški zahvat da bi se otklonilo neko oštećenje tijela ili da bi se tijelo vratilo u normalno stanje nakon određene nesreće ili prirodne anomalije s kojom se osoba rodila.

Iman Bint Muhammed el-Kasami dijeli operacije za uljepšavanje tijela na one za kojima postoji nužda i na one za kojima nema opravdane potrebe. Prva vrsta je dozvoljena, dok je druga vrsta zabranjena, što je stav i EVFI, koje pravi razliku između stanja postojanja potrebe ili njenog nepostojanja (El-Kasami, 1435).

Također, Stalna komisija za istraživanja i fetve u Saudijskoj Arabiji, kojom su rukovodili Muhammed b. Ibrahim Ali Šejh i Ibn Baz, dozvoljava operacije za uljepšavanje tijela onda kada za njima postoji potreba i kada one neće nanijeti dodatnu štetu pacijentu, poput operacije otklanjanja šestoga prsta na ruci, smanjenje iznimno velikog organa koji njegovom sopstveniku uzrokuje stid kod ljudi i poteškoću zbog pojavljivanja u javnosti (Alu Šejh, Ibn Baz, 2010).

Akademija za fikih pri Organizaciji islamske konferencije, na svojoj 18. redovnoj sjednici, koja je održana u Maleziji u 2007. donijela je odluku kojom se dozvoljavaju operacije za uljepšavanje tijela i organa onda kada za to postoji potreba. Akademija ih smatra zabranjenim onda kada nemaju za cilj medicinsko liječenje već promjenu izgleda da bi se oponašali drugi ljudi, slijedile strasti i mijenjala Božija stvorenja, poput smanjenja nosa bez potrebe, povećanja usana, grudi, vraćanja nevinosti nakon bludnih odnosa i sl. Također, zahvati uljepšavanja, o čijoj zabrani postoje jasni tekstovi, poput tetoviranja, razmicanja zubi i nadovezivanja kose bez šerijskog opravdanja

ili oni zahvati iz kojih proizlazi šteta po tijelo čovjeka, zabranjeni su (Rezolucija br. 11/18/173, 2007).

Operacije koje imaju za cilj vraćanje organa u normalno stanje nakon nesreće, popravljjanje urođenih anomalija, popravljjanje novonastalih anomalija, poput presađivanja kose onda kada ona od bolesti otpadne i sl., otklanjanje nakaznosti, smanjenje prevelike tjelesne težine, vraćanje nevinosti onda kada je njeno gubljenje bilo rezultat silovanja, Akademija smatra dozvoljenim i opravdanim.

Akademija islamskog prava pri Rabita organizaciji u Mekki nije se bavila detaljnije ovim pitanjem, osim što je donijela rezoluciju o zabrani promjene spola, izuzimajući od apsolutne zabrane situaciju kada se radi o dvospolnoj osobi (*al-hunā*), koja je bliža jednome spolu u odnosu na drugi, kada je to dozvoljeno (Rezolucija, br. 6, 1989).

Ukoliko detaljno analiziramo stavove savremenih institucija i autoriteta šerijskog prava, koji se bave savremenim fikhskim problemima, doći ćemo do zaključka da su o operacijama za uljepšavanje tijela i organa saglasni i da ih dijele na dozvoljene (*al-ḥalāl*) i zabranjene (*al-ḥarām*). Ukratko kazano, dozvoljene su one koje su rezultat potrebe, a zabranjene one koje su štetne i koje imaju za cilj promjenu radi uljepšavanja, podmlađivanja i dovođenja u zabludu drugih ljudi.

Uljepšavanje lica žene savremenim sredstvima (šminka)

O ukrašavanju lica i šminkanju žena EVFI je donijelo jednu fetvu (Fetva, br. 13/35, 2024) u novembru 2024. dvadeset sedam godina od njegovoga osnivanja, nijednu rezoluciju kojoj bi obavezno prethodile naučne rasprave, istraživanja i prezentacija radova na tu temu. Čini se da je postojao određeni vid izbjegavanja govora o ovoj temi zbog stavova koji to uveliko osporavaju s jedne i prakse

muslimanskih žena na Istoku i na Zapadu koje uveliko koriste raznovrsna sredstva za uljepšavanje lica. U toj fetvi se konstatira da pokrivanje lica žene nije obavezno kada ono nije mnogo ukrašeno, odnosno ukoliko je ukrašeno u "razumnoj mjeri", poput stavljanja crnog praha ispod očiju (surma) uz konstataciju da je bolje ukoliko žena izbjegava ukrašavanje lica i potom njegovo pokazivanje pred stranim osobama. Pretjerivanje u ukrašavanju lica i stavljanje pretjerane količine pudera da bi se privukli pogledi muškaraca je zabranjeno. Na kraju ove fetve se konstatira zabrana korištenja sredstava za šminkanje koje podrazumijeva pokazivanje uvećane ljepote, što nije dozvoljeno osim kada se na lice nanose kreme ili sredstva za zaštitu od sunca, ili sredstva kojima se prikrivaju određene mane na licu ili mladež.

Dr. Jusuf el-Karadavi, veliki islamski učenjak i dugogodišnji predsjednik EVFI, smatra da je dozvoljeno koristiti samo malo šminke koja će pokriti eventualne tjelesne nedostatke na licu žene dok ne odobrava pretjerano ukrašavanje lica žene pomoću šminke niti upotrebu karmina za usne. Sve ono što će promijeniti prirodu žene u kojoj je stvorena je također zabranjeno, poput neopravdanih estetskih intervencija na licu, nosu, usnama ili bojenja obrva npr. u zelenu ili plavu boju. Također, El-Karadavi povodeći se za praksom nekih žena iz vremena ashaba, dozvoljava upotrebu rumenila za lice kad je ono blijedo ili žuto, nakon bolesti ili postporođajnog krvarenja u onoj mjeri koliko je dovoljno da se lice vrati u prirodno stanje, to jeste dok ne poprimi svoju prirodnu boju (El-Karadavi, TV-emisija, objavljeno 2025).

U nastavku rada ćemo, budući da o ovoj temi postoji samo jedna fetva Vijeća, dodatno rasvijetliti to pitanje na osnovu općenitih islamskih tekstova i stavova savremenih muslimanskih učenjaka.

Dozvoljenost upotrebe šminke i ukrašavanja lica žene pred mužem i

bliskim članovima porodice s kojima je u rodbinskom odnosu po krvi, mlijeku ili tazbinstvu takvoga nivoa da trajno zabranjuje stupanje u brak (*maḥram*) predmet je jednoglasnosti islamskih učenjaka koji se o tom pitanju ne razilaze. Također, nema dvojbi među islamskim učenjacima da nije dozvoljena pretjerana i pre naglašena upotreba šminke na licu žene prilikom njenog pojavljivanja u javnosti niti je dozvoljeno to činiti iz poriva i pobuda koji nisu u skladu s uputama vjere i moralnim normama, poput zavodjenja muškaraca. O upotrebi šminke općenito na licu žene prilikom njenog pojavljivanja u javnosti postoji razilaženje među savremenim islamskim učenjacima na način da jedni to u potpunosti zabranjuju kada se radi o pojavljivanju u javnosti bez ikakvih izuzetaka bez obzira na to o kakvoj količini i kojem načinu nanošenja se radi. Druga grupacija savremenih učenjaka, većinom s područja Egipta, dozvoljava umjerenom korištenje sredstava za ukrašavanje lica (šminka) pod uvjetom da ponašanje i odijevanje žene bude u skladu s pravilima islama i morala te da to ukrašavanje ne bude praćeno lošim namjerama.

Stavovi koji zabranjuju ukrašavanje lica žene

Prvoj grupaciji onih koji ukrašavanje lica žene prilikom pojavljivanja u javnosti smatraju u potpunosti neprihvatljivim pripadaju svi oni koji pokrivanje lica žene smatraju obaveznom, a većinom su to učenjaci s područja Arapskog poluotoka poput: Ibn Baza (Fetva br. 17405), Ibn Usejmina (Ibn Usejmin, fetva, 2016), Saliha el-Luhajdana, (El-Luhajdan, fetva, 2020) Usmana el-Hamisa (El-Hamis, fetva, 2023).

Stalni komitet za islamska istraživanja i fetve Saudijske Arabije dozvoljava ženi upotrebu šminke na licu pod uvjetom da njeno lice bude pokriveno u javnosti (Fetva br. 15 903).

U svom stavu potpune zabranjenosti tog čina pozivaju se na ajet

koji zabranjuje pokazivanja *ukrasa* (*al-zīna*) pred stranim muškarcima, a šminkanje i ukrašavanje lica spada pod ukrase koje žena ne smije pokazivati u javnosti, bilo da se radi o maloj ili velikoj količini, bilo da se ona nanosi na lice ili na šake.

Uzvišeni je rekao: *A reci vjernici, neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; i neka ne dozvole da se od ukrasa njihovih vidi išta osim onoga što je ionako spoljašnje, i neka vela svoja spuste na grudi svoje; neka ukrase svoje ne pokazuju drugima, to mogu samo muževima svojim, ili očevima svojim, ili očevima muževa svojih, ili sinovima svojim, ili sinovima muževa svojih, ili braći svojoj ili sinovima braće svoje, ili sinovima sestara svojih, ili prijateljicama svojim, ili robinjama svojim, ili muškarcima kojima nisu potrebne žene, ili djeci koja još ne znaju koja su stidna mjesta žena; i neka ne udaraju nogama svojim da bi se čuo zveket nakita njihova koji pokrivaju. I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite* (En-Nur, 31).

Zastupnici ovoga stava podupiru ga i riječima Poslanika, a.s.: "Ona žena koja se namiriše i prođe pokraj ljudi da bi oni osjetili njen miris je bludnica" (En-Nesai, 5126; Ebu Davud, 4173; Et-Tirmizi, 2786). Po njima, samo namirisavanje žene u javnosti je zabranjeno, a ukrašavanje lica šminkom je još prioritetnije zabranjeno, jer može razbuktati strasti nekih ljudi. Većina učenjaka ove grupacije i samo otkrivanje lica i šaka žene smatra zabranjenim, odnosno smatra obaveznim pokrivanje lica i nošenje rukavica, pa shodno tome nema prostora za bilo kakvo ukrašavanje lica jer se ono ne smije pokazivati i onda kada nije ukrašeno, a kako je tek onda kada se malo ukrasi.

Važno je napomenuti da navedeni hadis o ženi koja se namiriše sa spomenutim namjerama ne podrazumijeva pravnu kvalifikaciju i presudu o dotičnom činu i osobi, nego naglašavanje težine djela da bi se ljudi vratili od takvih postupaka.

Stavovi koji ograničeno dozvoljavaju ukrašavanje lica žene

Druga grupacija savremenih islamskih učenjaka dozvoljava umjerenom korištenje sredstava za ukrašavanje (šminka) uvjetujući da se time ne skreću pogledi ljudi, ne izazivaju strasti i zle pobude te da se koriste materijali koji su čisti i koji ne nanose štetu zdravlju žene. Svakako, važno je napomenuti da sredstva za šminkanje i ukrašavanje ne smiju biti vodootporna ili vodonepropusna na način da sprečavaju vodi abdesta ili gusula da dođe do kože lica koje je obavezno oprati prilikom abdesta ili gusula.

Dr. Ahmed Memduh, direktor Uprave za šerijatskoppravna istraživanja i sekretar za fetve pri Egipatskom muftijstvu tvrdi da je upotreba šminke za ženu radi poboljšanja njene kože i izgleda dozvoljena pod dva uvjeta: da se u tome ne pretjeruje i da se žena u svim situacijama pridržava islamskih pravila ponašanja i izgleda (Memduh, 2022).

Dr. Ali Džuma, bivši muftija Arapske Republike Egipat (2003–2013) i islamski učenjak, smatra ukrašavanje i šminkanje van kuće dozvoljenim pod uvjetom da bude umjereno, razumno i da se time ne razbuktavaju strasti ljudi kako to čine nečasne žene ili žene čije ponašanje nije u skladu s vrijednostima vjere i općih moralnih normi. Ukrašavanja poput tetoviranja su zabranjena, shodno hadisu, i muškarcima i ženama, onima koji traže da im se to čini i onima koji taj posao izvršavaju. Abdullah ibn Omer, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, a.s., prokleo onu ženu koja upliće tuđu kosu, i onu koja traži da joj se upliće tuđa kosa, zatim onu koja tetovira te onu koja traži da se tetovira (Buhari 5940; Muslim, 2124).

U svome dužem obraćanju muftija dr. Ali Džuma za svoj stav navodi argumente iz sunneta, prema kojima se dozvoljava i preporučuje upotreba kane, što uz surmu predstavlja jedno od malobrojnih sredstava ukrašavanja žene u Poslanikovom, a.s., vremenu.

Također, parfem koji žena koristi ne smije biti izrazito aromatičan ili jakog i intenzivnog mirisa (*farwāh*). Žena svojim mirisanjem ne treba imati namjeru da skreće pažnju niti da time zavodi muškarce. Upravo tako Ali Džuma tumači hadis koji ukazuje na status žene koja se namiriše da bi muškarci osjetili njen miris. Shodno njegovom razumijevanju ovoga hadisa, žena se može namirisati umjerenim parfemom i koji nije jakog mirisa (*farwāh*). Ali Džuma, također, smatra dozvoljenim umjerenu upotrebu karmina za usne i maskare, kao i uklanjanje viška dlaka s obrva kod žene, a ne njihovo potpuno uklanjanje ili crtanje drugih (Ali Džuma, 2014).

Dr. Ševki Allam, bivši muftija Egipta (2013–2024), smatra da je dozvoljeno ženi da otkrije lice i šake. Ne treba stavljati na lice sredstva ukrašavanja na način i u količini koja će privlačiti pažnju i izazivati strasti i iskušenja (Allam, 2016).

Dr. Isam et-Telima, jedan od učenjaka El-Ezhera, smatra dozvoljenim ukrašavanje lica žene upotrebom sredstava za šminku ukoliko je to umjereno (Et-Telima, 2019).

Dr. Ahmed Semir, učenjak El-Ezhera, navodi da čovjek ima potrebu biti čist i lijepo izgledati te da islam to podržava, a što se odnosi i na muškarce i žene. Smatra dozvoljenim korištenje sredstava za ukrašavanje lica (šminka) kod žena ako je to bez pretjerivanja i umjereno, što se odnosi i na korištenje parfema u čemu je jako važna namjera koja ne smije podrazumijevati želju da se na taj način privlači pažnja muškaraca. U svom stavu o dozvoljenosti umjerenog korištenja parfema poziva se na istovjetno tumačenje hadisa kako je to slučaj kod muftije Alija Džume (Ahmed Semir, 2023).

Dr. Ahmed el-Maliki, jedan od el-ezherških učenjaka, smatra da je dozvoljeno ukrašavanje lica žene

sredstvima za ukrašavanja koja nisu štetna i nečista pod uvjetom da namjera žene ne bude loša, odnosno, da time ne želi zavoditi muškarce (El-Maliki, 2022).

Dr. Ahmed Visam, sekretar Vijeća za fetve pri Egipatskom muftijstvu, smatra dozvoljenim ukrašavanje žene ukoliko se ona pridržava islamskih normi. Ukoliko pokrivena žena koja se pridržava islamskih propisa stavi malo šminke, to je dozvoljeno ukoliko je bez pretjerivanja i ukoliko ne podrazumijeva privlačenje pogleda muškaraca (Ahmed Visam, 2024).

Dr. Madždi Ašur, savjetnik egipatskog muftije za oblast nauke, smatra dozvoljenim da žena upotrebljava sredstva za šminkanje na svome licu van svoje kuće pod uvjetom da to bude malo i blago te da se tim činom ne privlače pogledi ljudi. Pretjerivanje u nanošenju pudera za ukrašavanje van svoga doma po njemu izlazi iz okvira dozvoljenog "spoljašnjeg ukrasa" pa je zabranjeno jer izaziva iskušenja i nered (Ašur, 2022).

Dr. Nadija Ammara, savremena egipatska islamska pravница, smatra ukrašavanje lica žene dijelom njene prirode za čim ona ima potrebu pa je to dozvoljeno i onda kada je van kuće, ali na umjeren način bez pretjerivanja (Ammara, 2024).

Sličan stav zauzima Dr. Hannan Kattan, katarska islamska pravница i psihologinja, smatrajući da je ukrašavanje dio prirode žene više nego muškarca, što je potvrdila psihologija, pod uvjetom da to ne bude pretjerano. U svom stavu se poziva na praksu muslimana u upotrebi surme i kane od vremena Vjerovjesnika, a.s., što su bila tadašnja sredstva za uljepšavanje žene (El-Kattan, 2017).

Dr. Isam Omer Abdulkafi, egipatski islamski učenjak, tvrdi da po ovom pitanju nema jasnoga i vjerodostojnog teksta Kur'ana ili sunneta i da u vezi s tim postoji razilaženje

učenjaka o dozvoljenosti ili zabrani. On smatra da je upotreba sredstava za uljepšavanje lica žene van kuće dozvoljena ukoliko ne nanosi štetu zdravlju žene i ako je to umjereno i malo na način da se time ne mijenja njen prirodni izgled (Abdulkafi, 2021).

Dr. Vesim Jusuf također zauzima sličan stav koji ženi dozvoljava šminkanje pod uvjetom da to bude umjereno i razumno korištenje bez pretjerivanja i prelaska granica umjerenosti (Jusuf, 2021).

Važno je napomenuti da sredstva ukrašavanja (šminka) ne smiju biti vodootporna na način da sprečavaju vodi abdesta ili gusula da dospije do kože. U tom slučaju, bilo bi obavezno uklanjanje šminke prije svakoga uzimanja abdesta ili gusula da bi se omogućilo da voda dođe do kože, o čemu postoji mnogo fetvi savremenih učenjaka među kojima po ovom pitanju nema razilaženja (Nezir Muhammed Ijad, 2025).

Slične fetve se nalaze i na portalu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u rubrici "Pitanja i odgovori", koje podrazumijevaju da šminka ne smije sprečavati prodiranje vode do lica prilikom abdesta, a ukoliko bi to bio slučaj, abdest bez uklanjanja šminke ne bi bio ispravan, kao što je slučaj po pitanju laka za nokte koji sprečava vodi abdesta i gusula da dođe do prirodne površine nokta i uz koji abdest i gusul nisu ispravni.³

Stav fetvai-emina Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini iz 2021. podrazumijeva da ekstravagancija u odijevanju općenito, pretjerano/provokativno dotjerivanje i šminkanje pred drugima, osobito kada se radi o osobama u braku, nije u skladu s islamskim principima u odijevanju i islamskim društvenim bontonom. Ako se radi o postupcima s čistim nijetom i diskretnom korištenju određenih preparata s ciljem maskiranja

³ "Mesh po mahrami i pranje lica na kome se nalazi šminka", https://islamskazajednica.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=5913:mesh-po-ma-

[rami-i-minka&catid=161&Itemid=733](https://islamskazajednica.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=5913:mesh-po-ma-) (pristupljeno 25.11.2025); "Lakirani nokti i uzimanje abdesta", https://islamskazajednica.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=5913:mesh-po-ma-

[=com_content&view=article&id=17214:lakirani-nokti-i-uzimanje-abdesta&catid=161&Itemid=218](https://islamskazajednica.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=5913:mesh-po-ma-) (pristupljeno 25.11.2025).

nekih fizičkih nedostataka zbog kojih se osoba može osjećati neugodno u društvu, smatramo da to ne spada u odijevanje i ponašanje koje je u Kur'anu okarakterizirano kao neprihvatljivo.⁴

U ranijim odgovorima fetvai-emi-na na portalu Islamske zajednice iz 2007⁵ i 2009. godine se šminkanje i ukrašavanje radi izlaska iz porodičnog doma ne preporučuje, ali se ipak ne smatra zabranjenim ukoliko je umjerenost. U završnom dijelu jedne od fetvi stoji: "S druge strane, smatramo da ne treba biti ni prestrog u osudi ukoliko muslimanka eventualno izađe u društvo našminkana, držeći se u ostalim segmentima osnovnih normi lijepog islamskog ponašanja, budući da šminka u ovom vremenu nema one konotacije koje je imala u ranijem vremenu, bar ne u onom intenzitetu i kapacitetu. Zato bismo se radije opredijelili za kvalifikaciju pohvalno-nepohvalno, preporučeno-pokude-no, umjesto dozvoljeno-zabranjeno.

Pohvalno je i preporučeno u islamu izbjegavati i ono što je sumnjivo."⁶

Zaključak

Na osnovu navedenog, konstatiramo da je shodno stavovima EVFI, kao i velike većine savremenih islamskih pravnih institucija i učenjaka islamskoga prava dozvoljeno međusobno liječenje muškaraca i žena onda kada to nalaže potreba, uz obavezu da se i muškarac i žena čuvaju od zabranjenog osamljivanja, da se pridržavaju pravila stida, i da izbjegavaju zabranjeno razgolićavanje, vodeći računa o pravilima prilikom susreta muškaraca i žena. Postoje dozvoljene i zabranjene estetske operacije na tijelu muškarca i žene. Dozvoljeno je podvrgavanje estetskim operacijama onda kada je u pitanju uklanjanje određene prirodne ili stečene anomalije ili pak vraćanje dijelova tijela u njihovo prirodno stanje, dok je podvrgavanje estetskim operacijama u

svrhu promjene ljudske prirode ili bez opravdanoga razloga poput promjene spola strogo zabranjeno. Ukratko, dozvoljene su one estetske hirurške intervencije koje su rezultat potrebe, a zabranjene one koje su štetne i koje imaju za cilj promjenu radi uljepšavanja, podmlađivanja i dovođenja u zabludu drugih ljudi.

U vezi s pitanjem ukrašavanja lica žene sredstvima za šminkanje neki učenjaci to u potpunosti zabranjuju, a neki uvjetno dozvoljavaju, ukoliko je to umjereno, bez pretjerivanja i ukoliko žena time ne želi privući poglede muškaraca i probuditi njihove strasti.

S obzirom na savremene životne okolnosti, naklonjeniji smo stavu onih koji ukrašavanje lica žene u javnosti ne smatraju zabranjenim onda kada se ona u ličnome životu pridržava islamskih propisa o odijevanju i ponašanju, kada to nije štetno za njeno zdravlje, kada je umjereno, kada ne privlači poglede i ne čini se iz loših namjera i pobuda.

⁴ "Muslimanka i upotreba šminke", <https://islamskazajednica.ba/index.php/zenska-prava-abortion/29688-muslimanka-i-upotreba-sminke> (pristupljeno 25.11.2025).

⁵ "Hidžab i šminka", <https://islamskazajednica.ba/index.php/zenska-prava-abortion/1855-hidfab-i-sminka> (pristupljeno 25.11.2025).

⁶ "Dozvoljenost šminkanja", <https://islamskazajednica.ba/index.php/zenska-prava-abortion/7561-dozvoljenost-minkanja> (pristupljeno 25.11.2025).

Literatura

Alu Šayḥ Muḥammad b. Ibrāhīm, Ibn Bāz (2010). *Fatāwa al-tibb wa al-marḍā, Riāsa idāra al-buḥūt al-ʿilmiyya wa al-iftāʾ*. Al-Riyād.

"Dozvoljenost šminkanja", <https://islamskazajednica.ba/index.php/zenska-prava-abortion/7561-dozvoljenost-minkanja> (pristupljeno 25.11.2025).

Fetva Bin Baza, zvanična stranica Bin Baz, <https://binbaz.org.sa/fatwas/15338/> (pristupljeno 25.11.2025).

Fetva broj 8659, Egipatsko muftijstvo, muftija, Nezir Muhammed Ijad, <https://www.dar-alifta.org/ar/fatwa/details/21946/> (pristupljeno 25.11.2025).

Fetva Hasana Me'muna 16.10.1957, <http://islamport.com/d/2/ftw/1/11/532.html> (pristupljeno 25.11.2025).

Fetva Muhammeda b. Ibrahima Alu Šejha, <https://ar.islamway.net/fatwa/5093/> (pristupljeno 25.11.2025).

Fetva EVFI br. 13/35, Stavljanje pudera radi uljepšavanja. Završno saopćenje s 35 redovne sjednice, novembar 2024, <https://www.e-cfr.org/blog/2025/09/03/> (pristupljeno 25.11.2025).

Fetva na zvaničnoj stranici Bin Baza, <https://binbaz.org.sa/fatwas/17405/> (pristupljeno 25.11.2025).

Fetva Stalnog komiteta za islamska istraživanja i fetve Saudijske Arabije, broj 15 903, <https://shamela.ws/book/8381/12786> (pristupljeno 25.11.2025).

Fetva muftije Nezira Muhammeda Ijada, broj 8659, Egipatsko muftijstvo, <https://www.dar-alifta.org/ar/fatwa/details/21946/> (pristupljeno 25.11.2025).

"Hidžab i šminka", <https://islamskazajednica.ba/index.php/zenska-prava-abortion/1855-hidfab-i-sminka> (pristupljeno 25.11.2025).

Ibn Usejmin, audio zapis, <https://www.youtube.com/watch?v=w7s7YWFHPYI> (pristupljeno 25.11.2025).

Karadavi (al-) Jusuf (2013). *Al-Qarārāt wa al-fatāwa al-šādīra ʿan Al-Maḡlis al-urubbi li al-iftāʾ wa al-buḥūt mundu taʾsisih 1997. ilā al-dawra al-ʾisrīn*. Dublin: Al-Maḡlis al-urubbi li al-iftāʾ wa al-buḥūt.

Korkut Besim (1991). *Kurʾan sa prijevodom*. El-Kalem: Sarajevo.

Qaṭāmī (al-) ʾImān bint Muḥammad, Al-ḡarāḥa al-taḡmiliyya, Al-muslim (web-portal), <http://al-muslim.net/node/218552> (pristupljeno 25.11.2025).

"Lakirani nokti i uzimanje abdesta", https://islamskazajednica.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=17214:lakirani-nokti-i-uzimanje-abdesta&catid=1618&Itemid=218 (pristupljeno 25.11.2025).

“Mesh po mahrami i pranje lica na kome se nalazi šminka”, https://islamskazajednica.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=5913:mesh-po-mahrami-i-minka&catid=161&Itemid=733 (pristupljeno 25.11.2025).

Munedždžid (el-) Muhammed Salah, Durūs li šayh Muhammad al-Munadždžid, دروس صوتية قام بتفريغها موقع الشبكة الإسلامية <http://www.islamweb.net> (pristupljeno 25.11.2025).

“Muslimanka i upotreba šminke”, <https://islamskazajednica.ba/index.php/zenska-prava-abortion/29688-muslimanka-i-upotreba-sminke> (pristupljeno 25.11.2025).

Rezolucija EVFI br. 24/6, Međusobno liječenje muškarca i žene, Al-Bayān al-ḥitāmī li al-dawra al-rābi ‘a wa al- ‘išrīn, <https://www.e-cfr.org/> (pristupljeno 25.11.2025).

Rezolucija EVFI br. 7/24, Operacije uljepšavanja tijela, str. 9, 10. s 24. redovne sjednice Vijeća, održane u Istanbulu od 16. do 19. augusta 2014. (Al-Bayān al-ḥitāmī li dawra al- ‘ādiya al-rābi ‘a wa al- ‘išrīn).

Rezolucija Akademije islamskog prava pri Organizaciji islamske konferencije u Džidi (Mağma ‘al-fiqh al-islāmī al-duwālī), Liječenje žene od strane muškarca, br. 81/8/12 iz 1414. h.g. ili 1993. godine.

Rezolucija Akademije islamskog prava (Al-Mağma ‘al-fiqh al-islāmī) pri Rabita organizaciji u Mekki (Rabiṭa al-‘alam al-islāmī – Islam world league), br. 8/14/1995, Pravila pri otkrivanju stidnih mjesta žene zbog liječenja.

Rezolucija Akademije islamskog prava (Al-Mağma ‘al-fiqh al-islāmī

al-duwālī) pri Organizaciji islamske konferencije (Munazzama al-muṭamar al-islāmī) u Džidi, Plastična hirurgija (uljepšavanje) i njeni propisi, al-qarār raqam 11/18/173, na sjednici održanoj u Maleziji, 9-14.7.2007.

Rezolucija Akademije islamskog prava (Al-Mağma ‘al-fiqh al-islāmī) pri Rabita organizaciji u Mekki (Rabiṭa al-‘alam al-islāmī – Islam world league), br. 6, pod naslovom Promjena pola, izdate na 11. sjednici Akademije u Mekki, 26.2.1989.

TV emisija s dr. El-Karadavijem. ما حكم وضع مساحيق التجميل للمحبة؟ الدكتور يوسف القرضاوي رحمه الله (pristupljeno 25.11.2025).

TV emisija s Dr. Alijem Džumom, Allah najbolje zna, <https://www.youtube.com/watch?v=YdO9eJHby3o> (pristupljeno 25.11.2025).

TV obraćanje muftije Dr. Ševkija Allama. <https://www.facebook.com/EgyptDarAlIfa/videos/> (pristupljeno 25.11.2025).

TV nastup Dr. Isama Telime, <https://www.youtube.com/watch?v=mpZ9VayxQtM> (pristupljeno 25.11.2025).

TV emisija s Dr. Ahmedom Semirom, <https://www.youtube.com/watch?v=4c kil9KM7Gw> (pristupljeno 25.11.2025).

TV emisija s Dr. Nadijom Ammara, https://www.youtube.com/watch?v=h9Kqg17_H0A (pristupljeno 25.11.2025).

TV emisija sa Šejh dr. Isamom Omer Abdul Kafijem, https://www.youtube.com/watch?v=JAA0t_8SjJw (pristupljeno 25.11.2025).

TV razgovor s Dr. Vesimom Jusufom, <https://www.youtube.com/watch?v=r0o>

PEklJ5WA (pristupljeno 25.11.2025). TV razgovor s Dr. Hannan Kattan <https://www.youtube.com/watch?v=bq0mT0yEU0o> (pristupljeno 25.11.2025).

TV El-Beled, članak Da li je malo šminke haram, muftijstvo odgovara (Ahmed Visam), <https://www.elbalad.news/4378206> (pristupljeno 25.11.2025).

TV El-Beled, Propis o šminkanju pri izlasku iz porodičnog doma, članak, Stav Ahmeda Memduha, Madždžida Ašura, <https://www.elbalad.news/4037822> (pristupljeno 25.11.2025).

TV emisija s Dr. Salihom El-Luhajdanom, https://www.youtube.com/watch?v=wOnyO_duM2k (pristupljeno 25.11.2025).

TV emisija s Dr. Ahmedom el-Malikijem, <https://www.youtube.com/watch?v=cv6uK38UCqs> (pristupljeno 25.11.2025).

Video razgovor s Dr. Osmanom El-Hamisom, https://www.tiktok.com/@quran_923/video/7269876328109706502 (pristupljeno 25.11.2025).

Zvanična stranica Muftijstva egipatskog, fetva broj 2898/20.4.2014.

<http://dar-alifta.org.eg/AR/ViewFatwa.aspx?sec=fatwa&ID=11166> (pristupljeno 25.11.2025).

Zvanična web-stranica Federacije islamskih organizacija u Evropi, [http://fioe.org/ar](http://fioe.org/arhttp://fioe.org/ar) (pristupljeno 25.11.2025).

Web-portal Al-islām suāl wa iğāb, stav Dr. Ahmeda Saliha el-Munedždžida, <https://islamqa.info/ar/5693> (pristupljeno 25.11.2025).

الموجز

علاج المرأة وتجميلها في فتاوى المجلس الأوروبي للإفتاء والبحوث – آراء العلماء المسلمين المعاصرين

أحمد هاتونيتش

سنستعرض في السطور الآتية فتاوى المجلس الأوروبي للإفتاء والبحوث، وقرارات المجامع الفقهية الأخرى، وآراء العلماء المعاصرين، المتعلقة بعلاج النساء من قبل الأطباء الذكور، وعمليات التجميل التي تُجرى على أجساد الرجال والنساء، بالإضافة إلى آراء العلماء حول تجميل وجوه النساء باستخدام الوسائل العصرية التي تُعرف بالمكياج. والأمر يتعلق بمعضلات شبه يومية تواجهها الأسر المسلمة، وخاصة النساء، ولذلك فهي بحاجة إلى المزيد من التوضيح من منظور الفقه الإسلامية.

الكلمات المفتاحية: الفقه الإسلامي، المجلس الأوروبي للإفتاء والبحوث، مجامع الفقه الإسلامي، علماء الدين الإسلامي، المرأة المسلمة، العلاج، الجراحة التجميلية، التجميل، المكياج.

Abstract

MEDICAL TREATMENT AND BEAUTIFICATION OF WOMEN IN THE LEGAL RULINGS OF THE EUROPEAN COUNCIL FOR FATWA AND RESEARCH: POSITIONS OF CONTEMPORARY ISLAMIC SCHOLARS

Ahmed Hatunić

In the following lines, through the legal rulings of the European Council for Fatwa and Research, the decisions of other academies of Islamic jurisprudence, and the views of contemporary Islamic scholars, this paper sheds light on issues related to the medical treatment of women by male physicians, cosmetic surgery performed on the bodies of men and women, and the positions of Islamic scholars regarding the beautification of women's faces by means of contemporary products commonly referred to in the Bosnian language as “makeup.” These are dilemmas that Muslim families – particularly their female members – face on an almost daily basis, and therefore require further clarification from the perspective of Islamic law.

Keywords: Islamic law; European Council for Fatwa and Research; academies of Islamic jurisprudence; Islamic scholars; Muslim woman; medical treatment; cosmetic surgery; beautification; makeup.